

Reflexions de futur i compromís de les infermeres arran de la pandèmia de la COVID-19

La Comissió Deontològica, per tal de recolzar i orientar a aquelles infermeres que atenen a persones malaltes de COVID-19, així com a les preocupades per aquesta situació de greu transcendència per a la salut, emet les següents reflexions:

Situació actual

El coronavirus conegut també com a COVID-19 (abreviació del seu significat en anglès, *Coronavirus disease*) és una malaltia infecciosa causada pel virus SARS-Cov-2, amb una simptomatologia de característiques similars a la d'una grip, però molt més contagiosa i letal. El mes de març, la malaltia va ser considerada per la OMS com a pandèmia.

La complexa situació va provocar que l'Estat espanyol per tal de protegir la salut i la seguretat dels ciutadans, contenir la progressió de la malaltia i reforçar un sistema de salut pública cada vegada més saturat i desbordat, promulgés el Reial Decret 463/2020, de 14 de març, pel qual es va declarar l'estat d'alarma per a la gestió de la situació de la crisi sanitària ocasionada per la COVID-19 i les persones van haver de confinar-se als seus domicilis per evitar la propagació de la malaltia.

D'aquesta manera es va iniciar una crisi de salut pública sense precedents en el nostre entorn que ha afectat no tan sols a la vida de les persones, de manera individual i comunitària, sinó que ha trasbalsat les bases i els fonaments de l'estructura social, econòmica, política i sanitària. Es tracta d'una situació en què mai ens hi havíem trobat com a societat, ni com a professionals i per a la que no teníem preparació ni experiència per a gestionar-la.

Aquesta crisi ha afectat profundament la pràctica infermera, que ha vist com les cures basades en el paradigma infermer de la transformació que tenen per objectiu el manteniment, restabliment i promoció de la salut així com el suport a morir dignament, a partir d'una atenció integral i individualitzada a les persones, s'ha traslladat al paradigma de la categorització centrat plenament en donar resposta a la malaltia.

En aquest context d'incertesa i amb la pressió d'haver de prendre decisions quan hi ha sobrecàrrega assistencial, pressió d'emergència, escassetat dels recursos humans i materials necessaris tant per dur a terme una correcta assistència, com per l'adequada protecció de les persones ateses i la pròpia personal, les infermeres ens trobem davant d'una situació que pot acabar afectant la nostra salut mental, física i moral. Prestar atencions infermeres en aquestes condicions provoca angoixa moral, pel sentiment de no poder garantir el seguiment dels estàndards i protocols acceptats com a científicament correctes, a més de causar la deshumanització de la cura, fet que contravé els fonaments de l'atenció infermera. Sumat a això, el fet que les infermeres ens exposem al contagi personal i a la potencial contaminació de les persones properes - familiars, amistats -, causa estrès psicològic, fatiga física i mental. Les infermeres sabem quines són les decisions correctes a partir del coneixement científic, els principis i valors del cuidar infermer però la impossibilitat de dur-les a terme és la causa de l'anomenada angoixa moral.

Tot i reconeixent la complexitat de la situació actual, el COIB i la seva Comissió Deontològica, vetllem perquè l'actuació professional com a infermeres es dugui a terme dins del respecte als principis i els valors del tenir cura infermer. Principis i valors recollits en el nostre Codi d'Ètica.

En aquesta situació i com a compromís professional, la Comissió Deontològica del COIB emet les següents consideracions, conscient que ens trobem en un moment en què és prioritari disposar dels necessaris recursos materials, terapèutics i humans per a una bona pràctica professional i com a suport en el difícil procés de presa de decisions en les situacions de dilema i conflicte moral que sorgeixen en la pràctica, per tal que aquesta sigui respectuosa amb els aspectes científics, ètics i legals que la regulen i que garanteixin la seguretat de persones ateses, així com dels professionals implicats.

Consideracions sobre situacions concretes en relació amb la pràctica assistencial recollides al Codi d'Ètica

El [Codi d'Ètica de les infermeres i infermers de Catalunya](#) ens ajuda als membres de la nostra Corporació a donar resposta a les diferents situacions que es van produint en el decurs de la pandèmia, a partir dels seus valors professionals i el compromís ètic que se'n deriva dels mateixos.

Valor Responsabilitat:

Arran del compromís ètic de proporcionar cures infermeres segures, competents, compassives i conformes a l'ètica professional, el Codi ens recorda que per tal de preservar la dignitat i seguretat de la persona atesa cal que denunciem qualsevol situació en què es vulnerin els seus drets, i participem en la presa de decisions de prestació, gestió de les cures i el context organitzatiu.

Les situacions de sobrecàrrega assistencial no justifiquen que acceptem actuacions per a les quals no tinguem la competència necessària i que posi en perill la seguretat de la persona atesa i la pròpia. Per tant, en situacions de voluntariat o assignació d'unitats per a les quals no es tinguin els coneixements, habilitats o actituds precises, caldrà fer-ho constar formalment mentre observem una actitud activa per a l'adquisició de competències i de responsabilitat a fi de mantenir el nivell òptim de salut en benefici de la pròpia capacitat per tenir cura.

Especial menció mereixen les atencions en el final de la vida. Les atencions infermeres no s'acaben després d'haver aportat la nostra valoració professional davant les decisions relacionades amb l'adequació i/o limitació de l'esforç terapèutic, el rebuig al tractament i la sedació de la persona atesa. Ben al contrari, és quan les atencions de la infermera prenen especial rellevància i que, com diu el Codi d'Ètica, s'ha d'acompanyar la persona atesa en tot el procés de final de vida, i proporcionar el màxim confort i benestar possible, procurant facilitar el suport adequat a la família i/o persones significatives. Per tant, malgrat les circumstàncies deshumanitzadores que es poden esdevenir, vetllem per procurar l'acompanyament de la persona atesa en tot el procés de final de vida, cercant estratègies viables per fer possible que la família pugui acompanyar, que la mort no es produeixi en solitud i que es respecti la planificació anticipada de decisions sanitàries o les voluntats anticipades.

Valor Autonomia:

En aquesta situació excepcional, tal com en qualsevol altre situació ordinària, les infermeres reconeixem l'autonomia de les persones i, per tant, respectem el seu dret a ser informades i a prendre lliurement les seves decisions, alhora que ajudem a les famílies i/o persones significatives del seu entorn a comprendre la decisió presa,

adequant-hi el procés de cures. Per això la mantenim informada i demanem el seu consentiment. Procurem en la mesura que sigui possible, malgrat la saturació i gravetat de la demanda, individualitzar l'atenció i procurem la implicació i capacitació de la persona atesa en la pròpia cura.

Valor Intimitat i confidencialitat:

Aquests dies hem vist com la necessitat de dades epidemiològiques, la inquietud social i la demanda d'informació per part de la població, ha conduït a actuacions que podrien considerar-se intrusives tant a la intimitat de les persones com a la salvaguarda de la confidencialitat de les dades de salut.

Per això les infermeres restringim la informació a aquelles dades imprescindibles quan siguin requerides pels organismes oficials, l'administració pública, els serveis de prevenció de riscos laborals, mitjans de comunicació i entorn de la persona cuidada. Preservem la intimitat física durant tot el procés assistencial procurant que l'exposició sigui la mínima imprescindible i vetllem per la confidencialitat de la informació que es transmet per part de tots els membres de l'equip.

Valor Justícia social:

La situació d'escassetat de recursos, derivats en part de polítiques restrictives prèvies, ens ha conduït a situacions d'haver de seleccionar l'assignació d'atencions. Malgrat això, les infermeres ens comprometem a tractar les persones amb igualtat i a garantir un accés equitatiu a les cures infermeres, no discriminem a ningú per raó d'edat, sexe, gènere, orientació sexual, ètnia, lloc d'origen, llengua, cultura, opinió, ideologia política, creences religioses i/o espirituals, situació social, econòmica o estat de salut, defensem la distribució equitativa dels recursos sanitaris, així com la gestió eficient dels serveis de salut, assumim la responsabilitat de generar consciència social davant la vulneració de drets i col·laborem en l'educació de la ciutadania per fer un ús responsable dels recursos.

Valor Compromís professional:

Les infermeres, per dur a terme el nostre exercici professional dintre del marc establert tant pel Codi d'Ètica de les Infermeres i Infermers de Catalunya, com pels protocols assistencials que guien l'exercici, tenim el dret i deure d'exigir els recursos necessaris que ens permetin garantir tant la seguretat de la persona atesa com del seu en-

torn -familiars i/o propers- així com la nostra pròpia i la de la dels membres de l'equip.

Per tal de preservar la nostra salut mental i moral a efectes de cuidar-nos per poder cuidar, davant de situacions de dilema ètic i angoixa moral acudim als recursos disponibles de suport i assessorament en aquestes circumstàncies, com son els Comitès d'Ètica Assistencial dels centres i la pròpia [Comissió Deontològica del COIB](#) i en cas d'estrès psicològic que pugui afectar la nostra salut mental, fet que repercutirà en la capacitat de tenir cura de les persones, acudim [al dispositiu que l'organització col·legial té previst a tal efecte](#).

Les infermeres actuem d'acord amb els principis i valors professionals reconeixent la importància de la professió infermera en el sí de la societat. En ocasions pot succeir que certes pràctiques es puguin considerar contràries a les nostres creences morals. En aquest cas podem exercir el dret a l'objecció de consciència, sempre i quan la persona atesa no quedi desprotegida dels seus drets a l'assistència i/o no es tracti d'una situació d'urgència que comporti un risc vital.

Conclusions i compromís professional infermer des de la Comissió Deontològica

Tot i reconeixent la complexitat de la situació, no ens podem permetre que aquesta conjuntura ens obligui a renunciar dels principis i dels valors del cuidar infermer. Des de la responsabilitat de la Comissió Deontològica de vetllar per l'observança d'aquests principis i els valors recollits en el nostre Codi d'Ètica, considerem oportú refermar de forma pública el compromís ètic que assumim en relació a la pandèmia de la COVID-19 i detallem tot seguit:

- Les infermeres ens comprometem a fer servir totes les mesures al nostre abast per a garantir la qualitat de les cures i la seguretat de la persona atesa, del seu entorn -familiars i/o propers- tant en el procés de malaltia com de final de vida, fent el possible per l'acompanyament pels seus familiars i/o propers, sempre dintre del respecte a les normes legals vigents.
- Les infermeres ens comprometem a fer servir totes les mesures al nostre abast per a garantir la pròpia seguretat i la d'altres professionals.

- Les infermeres ens comprometem a tractar les persones amb igualtat i garantir un accés equitatiu a les cures infermeres, no discriminant a ningú per raó d'edat, sexe, gènere, estat de salut, o qualsevulla altra circumstància personal i/o social.
- Les infermeres ens comprometem a participar activament en el procés de presa de decisions assistencials en el sí del treball de l'equip interdisciplinari.
- Les infermeres ens comprometem a fer servir tots els dispositius disponibles per a garantir tant la nostra integritat moral, com la nostra salut mental.
- Les infermeres ens comprometem a considerar la persona com a ser únic i individualitzar les cures atenent a la seva globalitat i respectant la voluntat que hagi manifestat.
- Les infermeres ens comprometem a mantenir actualitzats els coneixements, habilitats i actituds, d'acord amb els requeriments de cada situació assistencial.
- Les infermeres ens comprometem a respectar i fer respectar la intimitat i confidencialitat de la persona atesa.
- Les infermeres, a títol individual o mitjançant el nostre organisme col·legial, ens comprometem a participar activament en les polítiques de salut per tal que l'aportació infermera hi sigui present i es garanteixin les dotacions de professionals i materials necessaris així com una correcta planificació i previsió d'estratègies i recursos per fer front a situacions com les presents.

La Comissió Deontològica del COIB fa seves les declaracions del Col·legi d'Infermeres i Infermers de Barcelona adreçades a la Conselleria de Salut per exigir que es posin totes les mesures possibles per proveir dels recursos necessaris als professionals de l'atenció primària, dels hospitals, dels centres sociosanitaris i residències geriàtriques i de tots els àmbits en els que s'està exercint la professió. Al Govern de l'Estat, reclamem que s'adoptin les mesures necessàries per protegir la població general, les infermeres i la resta de professionals de la salut. Així com el respecte i reconeixement digne a la nostra aportació professional en les atencions a la salut dels nostres conciutadans.

Comissió Deontològica del COIB
Barcelona, 11 de maig de 2020